

3. (tekst 4) Merete Kruuse: **Computerfejl**

Teksten er fra tekstsamlingen Gemini 1 fra 1979.

1 Det er sommer. Køkkenvinduet står åbent, og den dybblå himmel spejler sig i stålbordet. Her lugter af sæbe. Gardinerne vifter lidt. Nede i gården råber nogle børn til hinanden.

Martha skyller karkluden op i det sidste af opvaskevandet, vrider den hårdt og lægger den på bordet ved siden af køkkenvasken; så hælder hun vandet ud af plasticbaljen, skyller den og
5 tager efter karkluden igen. Hun tørrer baljen af både udvendig og indvendig og sætter den ned i skabet oven på gulvspanden. Hun skyller køkkenvasken, tørrer endnu et par gange hen over bordet. Til sidst vrider hun kluden igen og hænger den glat op over vandhanen.

Det er det mest rationelle¹ og samtidig energibesparende.

Hendes brede ryg rokker sindigt² fra side til side, mens hun arbejder. Hun ved, hendes
10 måde at arbejde på er den mest effektive. Hun klarer det hele og føler sig som et nyttigt medlem af samfundet - selv om hun jo godt ved, man ikke egentlig kan kalde hende for et medlem. Hun bøjer sig frem og lukker vinduet. Børnenes stemmer bliver fjerne og uvedkommende³.

Køkkenet er rent. Så er der indkøb.

15 Mel, sukker, tændstikker, smør, salt, agurker, kaffe, mælk, brød, kartofler og skurepulver. Og så noget til middagsmad, hvis der er et godt tilbud. Martha har en sikker hukommelse; hun er en robot.

Hendes indbyggede computer holder nøje regnskab med alt, hvad familien skal bruge, husker det hele. Og nu, med flere konkurrerende fordelingskæder⁴ med forskellige priser og
20 kvaliteter, tager hun også det med i sine overvejelser. Hun skaffer familien alt, hvad de har brug for til billigst mulige pris i en rimelig kvalitet, og viser der sig pludselig et godt tilbud på en vare, omstiller hun automatisk familiens middagsplan, så hun kan udnytte tilbuddet uden at gå imod deres ønsker i øvrigt. Somme tider må hun planlægge på meget lang sigt for at få det bedst mulige ud af det, men det er heller ingen sag for en god computer.

25 De tidligere modeller kunne ikke tage hensyn til pristilbud. Martha er stolt over at være en god computer.

Hun er på vej ned ad trappen og har den store indkøbstaske i hånden. Flere af de andre familieroboter skal også ned og hente varer. De hilser på hinanden. Man har lavet dem, så de kan hilse på hinanden. Det virker så menneskeligt. Man har lavet husholdningsrobotterne,
30 så de ligner mennesker så meget som muligt, fordi det er det hyggeligste.

1. rationelle: *fornuftige*.

2. sindigt: *langsomt og roligt*.

3. uvedkommende: *ligegyldige*.

4. fordelingskæder: *butikskæder*.

Og hvem ved, måske har de ligefrem glæde af det. Det kunne da godt tænkes. Når bare de ikke forfalder til at blive stående og *snakke* sammen.

Og man kan give dem individuelle opgaver. Blot ved at sige det kan man få dem til at gøre ting, de ikke er forprogrammeret⁵ til. Og navne har de.

35 Robotterne hilser på hinanden og skal alle sammen ned i en eller flere af de mange fordelingscentraler⁶. Måske føler de ligefrem en slags fællesskab?

Martha går rundt med sin indkøbsvogn og samler sine varer. Mel, sukker, tændstikker, smør, salt, agurker, kaffe, mælk, brød, kartofler og skurepulver. Og så noget til middagsmad. Hun vælger et par kyllinger og rokerer⁷ samtidig hele middagsplanen, så den giver familien
40 størst mulig afveksling⁸ til billigst mulig penge - ud fra den nye situation: at de får kylling i dag.

Men pludselig sker der en kortslurning⁹ i hendes hjerne; Martha kommer til at tage et lille rejsevækkeur! Der er ingen i familien, der har brug for et rejsevækkeur - hun tog det, fordi hun pludselig havde fået lyst til selv at have sådan et! Men det er absurd¹⁰. Robotter kan ikke eje noget, og de har ikke brug for noget; de kan ikke have lyst til noget! Og alligevel tog hun det
45 ur!

Det ligger i indkøbsvognen og ser misbilligende¹¹ på hende. Hendes hjerne gør modstand; hun ved, at der er et eller andet galt, og et øjeblik er hun lige ved at gå hen og sætte uret tilbage igen på hylden. Men så skubber køen hende fremad, og da hun kommer til kassen, bliver uret noteret¹² sammen med alle de andre varer.

50 Martha har aldrig gjort sådan noget før; hendes system reagerer ved at komme ud af balance. Hun går tre skridt, står stille, vender rundt. Hun skulle have mel, sukker, tændstikker, smør, salt, agurker, kaffe, mælk, brød, kartofler og skurepulver. Og noget til middagsmad. Ikke noget ur. Men da hun har vendt sig 180°, går det op for hende, at hun ikke kan gå tilbage og aflevere det. Sådan noget gør man ikke. Martha kan kun gå tilbage og aflevere noget, hvis der
55 er et eller andet i vejen med det, eller hvis familien siger hun skal. Men der er jo ikke noget i vejen med det, og der er ingen, der beder hende om at gå tilbage. Martha er ikke programmeret til at have gjort noget for sin egen skyld; hun ved ikke, hvad hun skal gøre.

Hun fuldfører en omdrejning og går igen fem skridt frem. Standser. Roterer. Går fem skridt frem. Standser ...

60 Martha har dårlig samvittighed. Hun har altid gjort alt for familien, og det ur er et minus på regnskabet, hun ikke ved, hvor hun skal placere. Der er ikke nogen konto, hvor hun kan anbringe det. På en eller anden måde skulle det stå på den konto, hvor Marthas driftsudgifter¹³

5. forprogrammeret: på forhånd indkodet i computerens styresystem.

6. fordelingscentraler: butikker.

7. rokerer: ændrer, bytter om.

8. afveksling: variation.

9. kortslutning: fejl i et elektrisk system, som medfører overopvarmning og nedbrud.

10. absurd: skørt og utænkeligt.

11. misbilligende: kritisk og fordømmende.

12. noteret: slået ind på kasseapparatet.

13. driftsudgifter: udgifter til daglig vedligeholdelse.

står, men hun skal jo bare have lidt batterier og olie og methanol¹⁴ - og hun kan ikke køre på mindre! Problemet er uløseligt.

65 Ude på gaden kommer familien, der har hende, forbi i bil. De skal i skole og på arbejde, og den mindste vender sig og råber: ”Se! Det er jo Martha! Se, hvor underligt hun går, hej, Martha!

Et øjeblik sagtnet de farten, og Martha ser dem og vinker, men uden at afbryde sit underlige drejeri¹⁵.

”Der må være noget galt med programværket!¹⁶” siger faderen. ”Måske er der gået en transistor¹⁷. Men hun er jo også gammel efterhånden. Lad os håbe, det går over, til vi kommer hjem.” Og så træder han på speederen, og vognen forsvinder om hjørnet.

Martha når omsider hjem, stærkt forsinket af drejeriet, og får åbnet døren til trappegangen. Inde i opgangen møder hun rengøringsrobotten og hilser; den brune linoleumstrappe¹⁸ er lige vasket, der er vådt i hjørnerne endnu, og her er en god og tryk lugt af brun sæbe. Det er noget,
75 hun kender. Mødet med noget velkendt er i visse tilfælde i stand til at reparere mindre fejl i programværket. Og her er hun hjemme og har andre ting at gøre. Det er godt at have travlt. Det er godt at have noget at bruge tiden til; hendes tid tilhører familien, men Martha beslutter at gøre noget ekstra for dem. Måske kan det hjælpe.

Udenfor er det sommer.

80 Hun sætter rejseuret på køkkenhylden og ser på det. Bliver stående rådvild¹⁹ og ubeslutsom. En robot kan da ikke ønske noget for sig selv? Men synet af uret får igen hendes computer til at skabe sig²⁰. Temperaturen i hendes hoved stiger, og hendes højre arm farer frem og tilbage, frem og tilbage i luften. Martha bliver stående i flere timer, ude af stand til at vælge mellem flere lige dårlige løsninger.

85 Til sidst er der alligevel et eller andet, der falder på plads. Hun finder en løsning: hun gemmer uret bag ved poserne på hylden, så hun ikke kan se det!

Og da først hun ikke mere kan se det, er det pludselig igen muligt at tænke. Martha blokerer²¹ sine tanker med indviklede udregninger, og hun opdager, at når bare hun ikke ser uret, og ikke tænker på det, fungerer resten udmærket. Hun sætter varerne op på køkken-
90 bordet og begynder at tælle sammen. Uret tæller hun ikke med. Hendes hjerne udregner besparelser og fordele, sammenholder familiens ønsker med mulighederne for at opfylde dem, fraregner hendes eget forbrug af smøreolie²² og batterier og methanol, og hun forsikrer sig selv om, at hun er den billigste hjælp, de kan få.

14. methanol: kemisk væske, anvendes som brændstof i maskiner.

15. drejeri: robotten Martha drejer rundt om sig selv.

16. programværket: styresystemet.

17. transistor: del af elektronisk kredsløb.

18. linoleumstrappe: trappe, beklædt med plasticlignende naturmateriale.

19. rådvild: forvirret.

20. at skabe sig: reagere uhensigtsmæssigt.

21. blokerer: bremser.

22. smøreolie: olie, som får et mekanisk system til at køre lettere.

Især, når hun altså ”glemmer” at tænke på uret.

95 Klokken er over elleve, hun er sent på den. Det kræver lidt mere energi at glemme, *hvorfor* hun er sent på den, men det lykkes. Hende i hjørnet sidder skabet med hendes egne få fornødenheder²³, og Martha smører ledene og hælder en god sjat²⁴ methanol på varmesystemet; nu skal der arbejdes! Det luner med lidt varme på en gammel robot; alting glider nemmere.

Og pludselig opdager hun, at det også hjælper på det andet - det med uret!

100 Hun tager en snaps til. Det varmer i hele kroppen. Og nu har hun næsten glemt, hvad det var, hun følte sig så generet af, hun ved bare, det var noget, hun ikke burde have gjort, en eller anden fejl. Men nu er det næsten lige meget.

Martha går i gang med at rydde op, støvsuge, vaske af. Alle de ting, som selv de mest moderne kolonier behøver en Martha til. På Mars, Venus, Månen, alle steder behøver de en
105 Martha. Hun går og bliver helt glad, næsten tilfreds med sig selv. De har hende jo billigt, og noget *må* hun vel være værd!

Mens hun arbejder, udregner hun igen og igen, hvor meget de sparer ved at have hende, hvor meget de har ud af det! Hun tænker på alle deres krav, deres personlige ønsker og særheder: den ene vil ikke have rødbeder, den anden kun en bestemt slags brød, undtagen til
110 sild, og den tredje skal altid have skoene særlig fint pudset og snørebåndene bundet på en bestemt måde, den fjerde har mærkelige ønsker med hensyn til sengeredning og måden, tøjet er lagt sammen på - men altsammen husker Martha, hun tager hensyn til deres ønsker og gør alt, hvad de beder hende om, billigst muligt, i betragtning af priserne i de forskellige fordelingscentraler og årstiden og hendes eget minimale forbrug.

115 Klokken tolv begynder hun igen at huske på uret bag melposerne, men så går hun ud og tager en sjat methanol til, og nu er hun næsten overbevist om, hun er uundværlig²⁵.

Martha bager sandkage og franskbrød og laver cacao og pudser vinduer.

Hun gør jo så meget for dem, og de har hende så billigt, kun et par kroner om dagen koster hun, i batterier og olie - og den smule methanol kan vel ikke være så farligt. Og hun har
120 lykkeligt glemt, at hun også har kostet dem et ur.

Klokken et er hun ude og tage sig en snaps til. Uundværlig, det er hvad hun er! Hendes bevægelser bliver hurtigere og hurtigere. Og mere og mere upræcise. Uundværlig. Hun pudser vinduer for tredje gang, men nu kommer der lange striber ned over ruderne, og hun har glemt de tre sandkager i ovnen.

125 Da familien kommer hjem, er hele hytten smurt ind i sæbe og skosværte, røgen bølger under loftet, og Manha står og stryger frem og tilbage på det samme lommetørklæde. Og hun stinker af methanol.

23. fornødenheder: *noget, man behøver for at fungere.*

24. sjat: *lille mængde væske.*

25. uundværlig: *noget, der ikke kan undværes.*

De går hen og slukker for hende - der er en lem²⁶ i ryggen, man lige kan lukke op; og en knap, man trykker på.

130 "Nå ja!" siger faderen og tager nogle brochurer frem, han har haft med hjem. "Hun var jo også gammel efterhånden! Jeg tror ikke, det kan betale sig at gøre noget ved hende. Jeg har taget et par brochurer med hjem - hvad synes I om denne her - her er en ny model - en af dem, der også kan snakke med om dagens begivenheder!"

26. en lem: en lille plade, som dækker en åbning.